

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

інститут освіти; Львівське обласне педагогічне товариство ім. Г.Ващенка. – 1996. – 238 с.

3. Экономическое образование и воспитание учащихся /Н.И.Горлач, И.Ф.Прокопенко, В.К.Розов и др. / Под ред. Н.И.Горлача. – К.: Рад. школа, 1989. – 336 с.

4. Клепач Н.Я., Попов В.Д., Эпштейн Л.Е. Экономическое воспитание масс: организация и эффективность. – М.: Экономика, 1979.

5. Нисимчук А.С. Экономическое образование школьников. – М.: Просвещение, 1991. – 160 с.

6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К.: Абрис, 1997. – С. 142.

7. Слепухов М. Сумнівні аксіоми радянської педагогіки //Шлях освіти. – 1999. – №9. – С. 15 – 16.

8. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. – К.: Четверта хвиля, 2000. – 351 с.

Лариса Білик, старший вчитель трудового навчання,
вчитель вищої категорії Дрогобицької ЗОШ № 17

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

У статті досліджуються напрямки національно-патріотичного, естетичного, трудового виховання та проблеми творчого розвитку школярів на уроках обслуговуючої праці.

Постановка проблеми. Завданням національного виховання є не тільки передавання дітям того, що створене поколіннями нашого народу, але також залучення їх до процесу творення, удосконалення, розвитку тих цінностей, які вони засвоюють. Процесом національного самовдосконалення є участь дитини в збагаченні національних вартостей, у розвитку духовних і культурних надбань. Творення та удосконалення нації сприяє становленню у людини специфічно-національних рис і вдач.

Виховання як складова культури, буття та етносу спиралося на багатий досвід, який наші пращури виробили впродовж кількох епох, удосконалюючи форми, засоби, ідеї й методи виховного впливу на підростаюче покоління. Національне виховання – це виховання дітей на культурно-історичному досвіді свого народу, його духовності, мудрості, традиціях.

Аналіз досягнень з проблеми. Напрямок національно-патріотичного, естетичного, трудового виховання та проблеми творчого розвитку особистості розробляють у своїх працях С.Павх, Н.Кузан, Г.Мельник, Ю.Белова, Л.Оршанський, Л.Савка, М.Мамус, Т.Кравченко, Ю.Коломієць та ін. У них значне місце відведено вивченню індивідуальних особливостей учнів та формуванню на цій основі їх нахилів і здібностей.

Мета статті – розкрити напрямки і умови для національного виховання школярів на уроках обслуговуючої праці.

Основний матеріал дослідження. Великий

потенціал для національного виховання особистості містять у собі уроки обслуговуючої праці. Метою і завданням цих уроків є не тільки дати дівчаткам знання з кулінарії, рукоділля, швейної справи, але й допомогти їм розкрити свої можливості. Виховання української дівчини як майбутньої матері й Берегині роду повинно бути спрямоване на розвиток особистості, таланту, фізичних і духовних здібностей. Зацікавленість дітей у звичаях, традиціях, обрядах зростає з уроку в урок, із року в рік [1].

Вивчаючи з дітьми розділ “Культура харчування”, знайомлю своїх учениць із особливостями української національної кухні. На практичних заняттях із кулінарії проявляються естетичні та художні смаки учениць, які прикладають максимум зусиль при приготуванні та оформленні страв. Вивчаючи особливості регіональної кухні, учениці записують рецепти страв, які готують у їхніх сім'ях із покоління в покоління. Цікавими є розповіді дівчат про обрядові страви, сімейні традиції, адже саме в сім'ї передається ставлення до національних вартостей, панує національний дух. Народна обрядова їжа – святкова, ритуальна або церемоніальна – не лише засіб задоволення життєвої потреби людини, а й важлива форма соціального спілкування, традиційна суспільна цінність, що несе в собі символічне навантаження.

Адже не можна собі уявити Святвечір без кути та узвару, Великодня – без паски, українського весілля – без короваю. А який святковий стіл

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ

українців обходиться без борщу та вареників?! Ці страви стали своєрідною візитною карткою України. Звертаю особливу увагу учениць на ставлення до хліба. “Без хліба – суха бесіда”, “Хліб – усьому голова” – ці та інші приказки оцінюють величезну роль хліба. З хлібом зустрічали гостей, відвідували породіллю, ходили в старости, благословляли молодих на подружнє життя, входили в нову хату, поминали померлих [5]. Використовуючи набуті знання, дівчата вчать готувати страви з овочів, м’яса, риби, випікати вироби з тіста, засвоюють старовинні й сучасні методи зберігання продуктів. Успадковані від предків традиційні цінності народної кулінарії, повинні зберегтися та стати символами – репрезентантами народної матеріальної культури.

Помітне значення у національному вихованні особистості має українська народна вишивка. На уроках вишивання формуються не тільки навички та вміння, але і йде знайомство з історією, особливостями української й регіональної вишивки зокрема. Доцільною є демонстрація робіт народних майстрів старших учнів та вчителя, відвідання виставок.

Своє знайомство з вишивкою п’ятикласниці починають із засвоєння найпростіших швів “голка вперед”, “за голку”, “стебловий”, “козлик”, “тамбурний”, тощо. Заняття вишивкою формують не тільки наполегливість, але й художні та естетичні смаки. Концентрую увагу учениць на підборі кольорової гами, кінцевій обробці виробу. У 6-му класі дівчата огановують хрестикові шви, розвивають свої навички при вишиванні серветок, сувенірів. Адже шов “хрестик” найбільш поширена техніка вишивання нашого регіону.

Учениці 7-го класу з цікавістю засвоюють такі види швів, як мережка. Ця техніка вишивання є поширеною на всій території України, нею оздоблювали одяг та вироби інтер’єрного призначення.

З року в рік учениці вдосконалюють свою майстерність, засвоюючи все нові й нові види швів, вивчають знаки, мотиви, символи, які є своєрідною вишивальною писемністю, яку пронесли наші предки з глибини віків. Адже немає в них нічого випадкового. За кожним символом, знаком і мотивом криється магічна сила, в них закладена народна мудрість. Учням цікаво й те, що ті знаки використовувалися з давніх-давен і до сьогодні. Користуючись інструкційними картами, учениці вчать засвоювати техніки, пов’язані з лічбою ниток: набирування, низинка, занизування, лічильна гладь, качалочки тощо.

Із здивуванням учениці слухають розповідь про те, що коли дівчина виходила заміж, у неї було

від сорока до вісімдесяти вишиваних сорочок і стільки ж рушників. Серед них були і щоденні, і святкові, і обрядові. Вражає не тільки кількість швів у вишивці, а їх більше сотні, але й кольорова гамма [3].

Особливе місце в українській народній вишивці займає рушник. Він супроводжує нас від народження і до смерті. З ним йшли до новонародженого, оздоблювали верхівку новозбудованої хати, скріплювали купівлю-продаж худоби, з ним засиляли сватів, вінчалися, на ньому опускали у могилу.

Це не звичайний шматок тканини, а людська доля з радощами й бідами, вияв любові до рідної землі, Бога, природи, оберіг людського роду. І все це ми повинні врахувати, коли починаємо вишивати рушник [5].

Концентрую увагу учениць на символіці кольорів, техніці виконання. Кольори та орнаменти рушників характерні регіональним особливостям, за якими розрізняються “подільські”, “поліські”, “київські”, “туцькі”, “галицькі”, “буковинські”. Підбираючи орнаменти, дівчатка дізнаються про регіональні стилі та традиції вишивального мистецтва Дрогобиччини. Тут переважають такі мотиви, як “рожа”, “рожа й мопиль”, “трабельки”, “юлічка”. Дивовижні властивості старих рушників – вибілені на траві, росі, під сонцем, місяцем, зірками, під впливом усіх стихій, вони символізують потік Божого благословення. З цікавістю дізнаються учениці, що рушники починали шити у четвер. Це енергетична середина тижня. Бороши Боже під час вишивання думати про щось погане, сваритися, тримати на когось зло. Адже всі ці негативи могли позначитися на властивостях рушника. Перш ніж узятися за вишивання, дівчина постила, молилася, мила руки, щоб позбутися не лише фізичного бруду, а й негативної енергії на пальцях.

Кольоропис на рушнику – не просто барвистість, а колорит національний, як відтворення світогляду, переливи, буяння, духовний першопочаток. Контраст червоного й чорного в народній естетиці став ознакою фізичної краси: червоні щоки – чорні брови; червоний як рак – чорний як сім галок. Ця гама притаманна й вишивкам Дрогобиччини, у них закладена тяжка праця селянських жінок. Переважають орнаменти геометричні, рослинно-геометризовані. Відомими є давні стрічкові орнаменти, утворені з простих лінійних мотивів ромбів, квадратів, прямих і скісних трикутників.

Вишиваючи рушник, треба відтворювати тільки той малюнок, який припав до душі. Комуś імпонують дрібні густі зубчики, а комуś більше

